

Het onttrekken van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst

Procedure in het Aartsbisdom Utrecht

Inleiding

Vanaf de samenvoeging beschikt elke parochie over een pastoraal beleidsplan. Daarin is het pastorale beleid voor de eerstkomende jaren vastgelegd. In het verlengde daarvan hebben parochies een gebouwenplan gemaakt of werken zij daaraan. Daarin wordt aangegeven welke voorzieningen (kerkgebouwen, pastorieën en gebouwen met werk- en vergaderruimten) wenselijk en mogelijk zijn om dit pastorale beleid te realiseren, welke gebouwen daarvoor beschikbaar en geschikt zijn, in welke staat deze gebouwen verkeren en welke alternatieven denkbaar en mogelijk zijn. Daarbij zien parochies zich in de overgrote meerderheid voor de moeilijkheid gesteld dat de beschikbare financiële middelen ontoereikend zijn om alles te realiseren wat wenselijk is. Een meerjarenonderhoudsplan en een meerjarenbegroting zijn onmisbare instrumenten om te kunnen vaststellen wat de parochie zich nu en in de naaste toekomst kan veroorloven. Sinds de samenvoeging beschikt elke parochie over verschillende kerkgebouwen. Steeds vaker zal bij een bezinning op het toekomstige pastorale beleid en de beschikbare financiële ruimte de conclusie onontkoombaar zijn, dat het gewenste pastorale beleid alleen realiseerbaar is wanneer een of meer kerkgebouwen van de parochie aan de goddelijke eredienst worden onttrokken. Voor de onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst dienen het parochiebestuur en het pastoraal team zorgvuldig de procedure te volgen die hieronder beschreven wordt, opdat de aartsbisschop van Utrecht ten slotte tot de door het parochiebestuur gevraagde onttrekking kan overgaan.

De geloofsgemeenschap

Eenzelfde zorgvuldigheid is nodig als het gaat om de geloofsgemeenschap. Het sluiten van het kerkgebouw raakt immers haar toekomst. Het is daarom van belang om met de leden van de geloofsgemeenschap in gesprek te gaan en in overleg met hen te zoeken naar een nieuw perspectief. Dit overleg kan ook gevolgen hebben voor de geloofsgemeenschap rondom de kerk, waar deze geloofsgemeenschap een nieuw kerkelijk thuis dient te vinden. Wellicht dat dit in meerdere gevallen het eucharistisch centrum zal zijn. Maar ook in dat geval is het van belang om stil te staan bij de vraag op welke wijze dit eucharistisch centrum voor mensen van verschillende geloofsgemeenschappen een nieuw kerkelijk thuis kan worden.

Wanneer na het sluiten van een kerkgebouw nog een pastoraal steunpunt achterblijft, zal dit steunpunt gedragen moeten worden door leden van de geloofsgemeenschap zelf. Het zal duidelijk zijn dat dit zoeken naar een nieuw perspectief tijd en energie vraagt. Om die reden dient dit opgenomen te zijn of worden in het werkplan van het pastoraal team.

De goede volgorde kiezen

Voor verkoop en / of herbestemming van een kerkgebouw is een noodzakelijke voorwaarde dat de aartsbisschop van Utrecht eerst bij onherroepelijk (d.w.z. een niet meer voor bezwaar of beroep vatbaar) decreet heeft besloten om het betreffende kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken. Een katholiek kerkgebouw kan namelijk pas worden vervreemd en/of herbestemd nadat de bevoegde kerkelijke autoriteit (in casu de aartsbisschop van Utrecht) bij onherroepelijk decreet heeft besloten om het betreffende kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken.

Tijdig informeren

Het is dus van essentieel belang dat het parochiebestuur de aartsbisschop van Utrecht tijdig schriftelijk een gemotiveerd verzoek voorlegt om een bepaald kerkgebouw door hem aan de goddelijke eredienst te laten onttrekken, altijd ruim voor het tijdstip waarop het parochiebestuur een machtigingsverzoek tot verkoop van het kerkgebouw aan de aartsbisschop van Utrecht voorlegt! Dit om zoveel mogelijk te voorkomen dat er een situatie ontstaat waarin het parochiebestuur een kerkgebouw niet op tijd kan verkopen en/of leveren (en dus een wanprestatie levert), omdat er nog geen onherroepelijk decreet is van de aartsbisschop van Utrecht tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst. Er zij nog eens op gewezen dat over een verzoek tot onttrekking van een kerkgebouw aan de eredienst de

Priesterraad moet adviseren aan de aartsbisschop en dat de Raad voor Economische Aangelegenheden en het Metropolitaan Kapittel dat moeten doen over verzoeken om machtiging tot verkoop van aan de eredienst onttrokken kerkgebouwen. Mede met het oog daarop dient het parochiebestuur de aartsbisschop tijdig te informeren. In ieder geval dient het parochiebestuur de aartsbisschop te informeren over het voornemen om een kerkgebouw door hem aan de eredienst te laten onttrekken voordat het met de parochianen wordt gedeeld.

De Codex

Canon 1222 CIC/1983 bepaalt:

§ 1. Als een kerk op geen enkele wijze nog voor de goddelijke eredienst gebruikt kan worden en de mogelijkheid niet bestaat om ze te herstellen, kan zij door de diocesane Bisschop teruggebracht worden tot een profaan en niet onwaardig gebruik.

§ 2. Waar andere ernstige redenen het raadzaam maken dat een kerk niet langer voor de goddelijke eredienst gebruikt wordt, kan de diocesane Bisschop, na de priesterraad gehoord te hebben, deze terugbrengen tot een profaan en niet onwaardig gebruik, met toestemming van hen die wettig rechten op de kerk laten gelden, en mits het zielenheil er geen enkele schade door lijdt.

Er worden dus *de volgende voorwaarden* aan de onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst gesteld:

- 1) geen mogelijk gebruik meer voor de goddelijke eredienst
- 2) verkregen instemming van de rechthebbenden
- 3) geen enkele schade berokkenen aan het zielenheil
- 4) een profane niet-onwaardige herbestemming
- 5) horen van de Priesterraad van het Aartsbisdom Utrecht

De procedure

Fase 1: De presentatie van de toekomstplannen aan het bisdom en de parochie

Wanneer een parochiebestuur tot de conclusie komt, dat het niet langer verantwoord is om alle kerkgebouwen in de parochie onveranderd open te houden en een of meer kerken aan de goddelijke eredienst onttrokken dienen te worden, volgt het de volgende procedure.

Stap 1 De bisschoppelijk vicaris van het betrokken vicariaat en het econoom (d.w.z. econoom/adjunct-econoom en/of adviseur vastgoedbeheer) van het aartsbisdom worden uitgenodigd voor een overleg. Uitgangspunt zijn het pastoraal beleidsplan en het gebouwenplan en de conclusies die parochiebestuur en pastoraal team daar gezamenlijk aan verbinden. In het verlengde van deze conclusies presenteert het parochiebestuur een concreet plan van aanpak met bijbehorend tijdpad. Tijdens dit overleg dient een onderscheid gemaakt te worden tussen het algemene gedeelte van de plannen, dat de gehele parochie betreft, en het specifieke gedeelte, dat betrekking heeft op afzonderlijke kerkgebouwen/voorzieningen. Met betrekking tot de afzonderlijke kerkgebouwen/voorzieningen zal bijzonder aandacht worden geschonken aan de argumenten die voor elk specifiek gebouw gelden. Nagegaan zal worden in hoeverre deze argumenten ook daadwerkelijk van toepassing zijn. Naar aanleiding van dit overleg dient het parochiebestuur schriftelijk om goedkeuring te vragen aan de aartsbisschop om het proces van voorbereiding van een aanvraag tot onttrekking aan de eredienst van een concreet kerkgebouw in gang te kunnen zetten. Eerst nadat een dergelijke goedkeuring is verleend, kunnen de vervolgstappen worden gezet.

Stap 2 Tijdens een of meer informatieavonden informeert het parochiebestuur de parochianen over zijn toekomstplannen en presenteert het een concreet plan van aanpak met een bijbehorend tijdpad. Verder informeert het parochiebestuur de parochianen over de concrete procedure die zal worden gevolgd, wanneer een van de kerkgebouwen in aanmerking komt voor onttrekking aan de goddelijke eredienst. Deze procedure vraagt tevens om dossiervorming per kerkgebouw. Voor elk kerkgebouw dient immers bij de aartsbisschop een apart verzoek tot onttrekking aan de goddelijke eredienst met alle bijbehorende stukken te worden ingediend.

Fase 2: De procedure

Stap 3 Het parochiebestuur organiseert hoorzittingen voor de parochianen van de desbetreffende locatie en voor vrijwilligers in algemene zin, tijdens welke hoorzittingen het concept-werkplan schriftelijk en mondeling wordt gepresenteerd en toegelicht.

Los daarvan worden ook de locatieraad en de pastoraatsgroep van de betreffende kerk over dit concept-werkplan gehoord.

Van de hoorzittingen dient een schriftelijk verslag te worden gemaakt. Daarin wordt vastgelegd wie bij de hoorzitting aanwezig waren. Ook dient daarin kort en bondig te worden aangegeven wie wat heeft gezegd. Het verslag hoeft na afloop niet aan alle aanwezigen te worden rondgestuurd, als aan het eind van de hoorzitting het conceptverslag wordt voorgelezen en geen der aanwezigen tegen deze verslaglegging ter plaatse protest aantekent. Bovendien dient het parochiebestuur er zorg voor te dragen dat er per kerkgebouw dossiervorming plaatsvindt. Voor elk gebouw dient immers een apart verzoek met bijbehorende stukken te worden ingediend.

Degenen die gehoord worden krijgen gelegenheid om aanvullingen, opmerkingen en bezwaren in te dienen en om eventuele alternatieven aan te dragen. Het parochiebestuur bespreekt de resultaten van de hoorzittingen (aanvullingen, opmerkingen en bezwaren) en formuleert op basis daarvan een definitief werkplan inzake de onttrekking van een of meer kerkgebouwen aan de goddelijke eredienst.

Stap 4 Het parochiebestuur dient een schriftelijk verzoek in bij de aartsbisschop om het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken.

(Al eerder is opgemerkt dat er een duidelijk onderscheid bestaat tussen:

- a) het decreet van de aartsbisschop van Utrecht tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst en
- b) de machtiging van de aartsbisschop van Utrecht aan het parochiebestuur tot verkoop van het kerkgebouw. Zie voor deze machtiging ook stap 8.)

Het verzoek om onttrekking aan de aartsbisschop dient vergezeld te gaan van de volgende noodzakelijke stukken:

- een pastoraal beleidsplan;
- het concrete plan met betrekking tot het betreffende kerkgebouw
- een beschrijving van het besluitvormingsproces;
- de bijbehorende verslagen (waarin o.m. kort en bondig wordt aangegeven welke ter zake doende argumenten door tijdens de hoorzitting aanwezigen naar voren zijn gebracht);
- een inventarisatie van het gehele gebouwenbestand van de parochie;
- een beschrijving van het kerkgebouw met de inventaris in historisch en kunsthistorisch opzicht (welke inventarisaties voor elke parochie zijn gemaakt door de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland en in afschrift aan de desbetreffende parochie zijn ter hand gesteld voor het eigen archief. Veel inventarisaties zijn nadien herzien en/of bijgewerkt, met daarin een onderscheid tussen wat tot de 'kerncollectie' behoort en wat niet);
- een beschrijving van het gebouw en grondstuk naar ligging, omvang, bouwkundige toestand, annex-gebouwen en planologische positie;
- een verzameling van empirische gegevens over het aantal katholieken, kerkbezoekers en liturgische vieringen;
- een beschrijving van de relatie tussen de omvang van het gebouw enerzijds en de actuele liturgische vereisten of desiderata anderzijds;
- een beschrijving van de demografische ontwikkeling inclusief de sociaal-economische structuur;
- een inventarisatie van mogelijkheden voor alternatief gebruik van het kerkgebouw; een inventarisatie van eigendomsverhoudingen en bouwlasten.

De pastoor of administrator van de parochie kan als zodanig worden aangemerkt als iemand die wettige rechten op het kerkgebouw kan doen gelden. Hij vertegenwoordigt immers de parochie.

“Wettige rechten” heeft ook degene die een aanzienlijke som gelds heeft bestemd voor de kerk met het uitdrukkelijke doel blijvend te zorgen voor de instandhouding ervan. Deze rechthebbende zal toestemming moeten geven om het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken. Indien de in canon 1222 CIC/1983 bedoelde toestemming wordt gevraagd en er komt geen antwoord, hoewel de betrokkene was ingelicht en in staat was te reageren, mag de toestemming worden gepresumeerd.

In het verzoek geeft het parochiebestuur in het bijzonder aan:

- ✓ op welke wijze zijn besluit past binnen het beleid van het aartsbisdom (pastoraal, personeel, gebouwen, samenwerking);
- ✓ op welke wijze zijn besluit het pastorale en financiële beleid van de parochie dient;
- ✓ op welke wijze in de periode van voorbereiding van de onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst en daarna zal worden voorzien in de pastorale noden van de geloofsgemeenschap en
- ✓ wat de (financiële) gevolgen zijn van het besluit voor de parochie als geheel en, indien van toepassing, voor de betreffende geloofsgemeenschap.

Belangrijk is dat het parochiebestuur in het verzoek aan de aartsbisschop van Utrecht om een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst te onttrekken een combinatie van ernstige redenen voor dit verzoek noemt, in het bijzonder een gebrek aan financiële middelen en pastorale redenen, zoals een teruggelopen (en verder te verwachten teruglopend) kerkbezoek, het priestertekort alsook het gebrek aan (het kunnen opvolgen van) vrijwilligers.

Stap 5 Alvorens te mogen besluiten over het door het parochiebestuur ingediende verzoek tot onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst, dient de aartsbisschop omtrent dat verzoek in elk geval de Priesterraad te horen. De aartsbisschop van Utrecht heeft beslissingsbevoegdheid en is dus niet op toestemming van de Priesterraad aangewezen.

Nadat de leden van de Priesterraad zijn gehoord neemt de aartsbisschop een besluit. De aartsbisschop kan besluiten tot nader overleg met verschillende partijen.

Stap 6 Het gemotiveerde decreet van de aartsbisschop van Utrecht tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst wordt aangetekend verstuurd aan het parochiebestuur met vermelding dat voldaan is aan de materiële en procedurele vereisten. Dit decreet geeft ook aan binnen welke termijn en bij wie er bezwaar respectievelijk beroep kan worden ingediend tegen dit decreet. Het definitieve decreet van de aartsbisschop van Utrecht tot onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst zal pas worden betekend aan de belanghebbenden veertien dagen vóór het tijdstip waarop het kerkgebouw wordt geleverd.

Het parochiebestuur draagt er zorg voor dat het besluit van de aartsbisschop zo spoedig mogelijk aan de parochianen bekend wordt gemaakt. Dit bekendmaken kan plaatsvinden via een mededeling vanaf de kansel, via de website van de parochie, via het parochieblad en via de regionale krant.

Gedurende tien dagen vanaf de bekendmaking van het besluit van de aartsbisschop aan de parochianen kunnen belanghebbenden de aartsbisschop vragen het decreet te herroepen of te verbeteren door het zenden van een aangetekende brief aan de aartsbisschop. *(zie ook bijlage 1)*

Stap 7 In overleg met de vicaris van het betrokken vicariaat en het economaat van het aartsbisdom worden vervolgens concrete plannen gemaakt voor de verkoop of herbestemming van het aan de goddelijke eredienst onttrokken kerkgebouw en over de aanwezige inventaris. *(zie ook bijlage 2)*

Stap 8 Op basis van deze plannen dient het parochiebestuur volgens de door het econoom van het aartsbisdom Utrecht voorgeschreven procedure bij de aartsbisschop van Utrecht een schriftelijk verzoek in om een machtiging tot verkoop van het kerkgebouw te verlenen. Hiervoor zij verwezen naar de brief d.d. 24 april 2012 (kenmerk 2012-02805) van de algemeen econoom aan de parochiebesturen. Het parochiebestuur is pas bevoegd om een verplichting tot verkoop en levering van het kerkgebouw aan te gaan nadat de aartsbisschop van Utrecht een daartoe strekkende machtiging heeft verleend. Vervolgens worden er nadere afspraken gemaakt over de verwijdering en herbestemming van het kerkelijk kunstbezit. Hierbij kan de ‘Handreiking Roerend Religieus Erfgoed’, praktisch hulpmiddel bij het waarden en herbestemmen van religieuze voorwerpen, samengesteld door Museum Catharijneconvent en het voormalige SKKN wellicht van nut zijn.

Het parochiebestuur dient daartoe altijd een *liquidatiecommissie* in te stellen die een inventaris maakt van de roerende zaken in het kerkgebouw en die in overleg met het Aartsbisdom Utrecht conform de geldende voorschriften een bestemming geeft aan deze roerende zaken. Het parochiebestuur dient omtrent het instellen van een liquidatiecommissie tijdig contact op te nemen met het Aartsbisdom Utrecht.

Utrecht, december 2017

1. Nadat stap 6 is uitgevoerd, is voldaan aan de formele vereisten om aan de belanghebbenden het bisschoppelijk decreet te betekenen tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst. Toch zal deze betekening pas kunnen geschieden twee weken voor het tijdstip waarop de overeenkomst wordt gesloten tot verkoop van het kerkgebouw. De reden hiervoor is de volgende: Een kerkgebouw dat middels een decreet van de aartsbisschop van Utrecht aan de goddelijke eredienst is onttrokken, is een geprofaneerd gebouw. Dat wil zeggen dat het geen gewijde plaats meer is in de zin van het canonieke recht (canones 1205-1213 CIC/1983) en daarom ook niet meer de daarbij behorende canoniekrechtelijke en wereldlijkrechtelijke bescherming tegen kraken geniet.
2. Te allen tijde moet voorkomen worden dat een kerkgebouw reeds middels een bisschoppelijk decreet aan de goddelijke eredienst wordt onttrokken en zo geprofaneerd, terwijl nog niet vaststaat op welk tijdstip dit geprofaneerde kerkgebouw zal worden verkocht (en daarna geleverd). Dan ontstaat namelijk de zeer onwenselijke situatie dat de parochie – al de, mogelijk zeer geruime, tijd dat zich geen koper voor het kerkgebouw aandient - eigenaar blijft van een geprofaneerd kerkgebouw dat wereldrechtelijk veel minder bescherming tegen krakers geniet en waar bovendien veel hogere verzekeringspremies voor betaald moeten worden dan toen het nog een gewijde plaats was in de zin van canon 1205 e.v. CIC 1983.
3. Om die reden zal het decreet van de aartsbisschop van Utrecht tot onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst aan de belanghebbenden worden betekend veertien dagen voor het tijdstip waarop de overeenkomst tot verkoop van het kerkgebouw wordt gesloten. Pas nadat het decreet tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst onherroepelijk is geworden, kan het alsdan geprofaneerde kerkgebouw worden verkocht (en daarna geleverd) aan de koper.
4. Het volgende moet hierbij wel worden bedacht. Zodra het decreet tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst aan de belanghebbenden betekend is, gaat een termijn van tien nuttige dagen lopen waarbinnen een belanghebbende aan de aartsbisschop van Utrecht de herroeping of herziening van het decreet kan vragen. Binnen dertig dagen nadat de aartsbisschop dit verzoek ontvangen heeft, dient hij op dit verzoek te beslissen. Tegen deze beslissing kan de belanghebbende vervolgens binnen een termijn van vijftien nuttige dagen hiërarchisch beroep aantekenen bij de Congregatie voor de Clerus te Rome.
5. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat het bestaan van hiervoor geschetste kerkelijke bezwaar- en beroepsprocedure zowel voor de verkoper als voor de koper van het kerkgebouw een onzekere factor betekent. Het is daarom noodzakelijk dat in de koopovereenkomst een ontbindende voorwaarde wordt opgenomen, inhoudend dat de koopovereenkomst wordt ontbonden zodra het decreet tot onttrekking van het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst in een kerkelijke bezwaarprocedure door de aartsbisschop van Utrecht wordt herroepen of in een kerkelijke beroepsprocedure wordt vernietigd.
6. Opdat potentiële kopers niet worden afgeschrikt, is het belangrijk dat aan hen tijdig duidelijk wordt gemaakt dat in de praktijk veelal snel vast zal komen te staan of een kerkelijke bezwaar- of beroepsprocedure zal leiden tot herroeping respectievelijk vernietiging van het decreet, omdat een bezwaar tegen de onttrekking van een kerkgebouw aan de goddelijke eredienst al binnen een termijn van tien nuttige dagen bij de aartsbisschop van Utrecht moet worden ingediend.
7. Ondanks het feit dat een kerkgebouw – zoals hierboven uiteengezet - pas op het tijdstip van verkoop aan de goddelijke eredienst onttrokken zal worden, moet het besluit tot kerksluiting zeker geëffectueerd worden in dier voege dat dit kerkgebouw vanaf genoemde datum op geen enkele wijze meer voor de goddelijke eredienst wordt gebruikt.
8. Voor de volledigheid merk ik hierbij op dat het kerkgebouw vanaf het tijdstip waarop het parochiebestuur besloten heeft om het kerkgebouw te sluiten niet als liturgisch steunpunt zal kunnen worden gebruikt omdat het liturgisch steunpunt, zoals reeds eerder bekend gemaakt, geen gewijde plaats kan zijn in de zin van de canones 1205-1213 CIC 1983 (vgl. Het pastoraal-liturgisch beleid in de parochies van het Aartsbisdom Utrecht, bijlage 1 Het liturgisch steunpunt).

Utrecht, 17 december 2012

Tussen de laatste viering in en de onttrekking aan de goddelijke eredienst van een kerkgebouw in het Aartsbisdom Utrecht

Wanneer een kerkgebouw in het Aartsbisdom Utrecht niet meer voor de goddelijke eredienst wordt gebruikt, maar (nog) niet door de aartsbisschop aan de goddelijke eredienst is onttrokken, geldt het volgende.

1. Overbrengen van het Allerheiligst Sacrament

Wanneer voor de laatste keer de goddelijke eredienst in een kerkgebouw is gevierd, vraagt de verschuldigde eerbied voor het Allerheiligst Sacrament erom dat dit plechtig in processie het kerkgebouw wordt uitgedragen naar een andere kerk of kapel. Geen geconsacreerde hosties zullen dan achterblijven. De godslamp (de olielamp zelf) wordt bij die gelegenheid meege dragen of anders gedooft.

2. Overbrengen van het Evangeliarium, de relikwieën, de HH. Oliën en de paaskaars

Naast het Allerheiligst Sacrament is het belangrijk dat ook andere tekenen van de Heer en de viering van de goddelijke eredienst plechtig worden overgebracht, in het bijzonder het Evangeliarium, de relikwieën, de HH. Oliën en de paaskaars, indien mogelijk in dezelfde processie als die van het Allerheiligst Sacrament. Relikwieën (al of niet in een altaarsteen) die niet langer in de parochie bewaard zullen worden, dienen te worden overgedragen aan het Aartsbisdom Utrecht.

3. Overbrengen andere zaken

Na de laatste viering van de goddelijke eredienst en het plechtig overbrengen van het Allerheiligst Sacrament alsmede het Evangeliarium, de relikwieën, de HH. Oliën en de paaskaars, dienen de volgende zaken in elk geval korte tijd later uit het kerkgebouw te worden verwijderd uit en overgebracht naar een andere rooms-katholiek(e) kerkgebouw of sacristie (of een passende tijdelijke en voor het parochiebestuur bekende opslag):

- altaarstenen;
- kelken, patenen, monstransen;
- de godslamp (de houder van de olielamp);
- altaarschellen, wierookvaten, wierookscheepjes;
- liturgische gewaden en altaarlinnen;
- andere benodigdheden voor de sacramenten.

4. Bijzondere aandacht

Voor het onderstaande wordt bijzondere aandacht gevraagd, opdat er zorgvuldig mee wordt omgegaan of opdat deze zaken niet verloren gaan of worden vervreemd.

- Boeken met registratie van het Doopsel, het Vormsel en het Huwelijk, alsook de boeken met registratie van de overledenen.
(In de meeste gevallen zullen deze zaken reeds worden bewaard op het parochiesecretariaat.)
- (Kruis)beelden, schilderijen en andere voorwerpen van bijzondere geestelijke of kunst- en cultuurhistorische waarde. (Sommige voorwerpen zijn museaal en in overleg met het bisdom wordt gekeken naar een passende bestemming.)
- Het gezegende water uit de doopvont alsook uit het wijwatervat en de wijwaterbakjes kan op eerbiedige wijze worden uitgegoten in het zogeheten 'heilig putje' of anders buiten over de aarde.
- Gezegende palmtakjes kunnen worden verbrand of in de grond worden begraven.

Utrecht, 15 februari 2013